

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Przemyśl, Małopolska

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Diecezjalne w Przemyślu

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum religijne - diecezjalne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum publiczne - diecezjalne

Daty działalności / zakres czasowy:

1901, 13 stycznia - objęcie kierownictwa nad diecezją przez bpa Józefa Pelczara; zapowiedzi utworzenia muzeum diecezjalnego

1905, 15 lutego - odezwa w sprawie przekazywania okazów do przyszłego muzeum diecezjalnego

1908, 25-27 sierpnia - zwołanie XX synodu diecezjalnego; utworzenie komisji diecezjalnej konserwatorsko-artystycznej

1908, 27 sierpnia - poświęcenie Muzeum diecezjalnego

1908, 20 września - uchwalanie Statutów Synodu Diecezjalnego dotyczących polityki gromadzenia i przechowywania zbiorów

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

religijna (katolicka), narodowościowa (polska)

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

historyczny, kultury, artystyczny

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Muzeum Archidiecezjalne w Przemyślu im. świętego Józefa Sebastiana Pelczara Biskupa Plac Katedralny 2 i 3 37-700 Przemyśl	1902: d. kościół pw. św. Ignacego Loyoli, ob. sobór św. Jana Chrzciciela, ul. Bł. Bpa Jozafata Kocyłowskiego 4, 2 sale nad wschodnią nawą 1905: oratorium w d. kolegium jezuickim
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	(16) 678 27 92 galeria@przemyska.pl	x
GODZINY OTWARCIA	wtorek-sobota: 10.00-16.00	x
DYREKTORZY	ks. Marek Wojnarowski	ks. Józef Sebastian Pelczar
ZARZĄDCA	x	x
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowa- ny)	Zaadoptowanie dwóch kamienic przy Placu Katedralnym.	Zaadoptowanie pojezuickiego oratorium nad południową nawą kościoła pod wezwaniami Najświętszego Serca Pana Jezusa.

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

1991: Muzeum Diecezjalne zyskało patrona - ks. Józefa Sebastiana Pelczara
2003: Muzeum Archidiecezjalne w Przemyślu im. świętego Józefa Sebastiana Pelczara
Biskupa

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Zachowanie zabytków sztuki kościelnej w diecezji przemyskiej przed zniszczeniem, w celu zobrazowania dziejów regionu. Podniesienie wiedzy o regionie, smaku artystycznego i rozbudzenie poczucia piękna w odbiorcach muzeum, którym byli przede wszystkim duchowni, a szczególnie wychowankowie Seminarium diecezjalnego w Przemyślu. Zbiory muzealne miały być miejscem czerpania wzorów w zakresie architektury i sztuki dla duchownych zarządzających istniejącymi i nowymi kościołami na terenie diecezji.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Diecezja Przemyska

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

ks. Józef Sebastian Pelczar (17.01.1842 Korczyn - 28.03.1924 Przemyśl) - biskup przemyski, święty Kościoła Katolickiego, założyciel Zgromadzenia Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego. W 1864 roku przyjął święcenia kapłańskie. Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1882-1883 - na uniwersytecie pracował przez 22 lata. Członek Towarzystwa Oświaty Ludowej, a także aktywny działacz lwowskiego okręgu Polskiego Czerwonego Krzyża - jako pierwszy w Polsce został odznaczony tytułem Dozgonnego Członka PCK. Autor licznych publikacji z dziedziny teologii, prawa kanonicznego i historii. Jako duchowny odznaczał się

działalnością społeczną - działał na rzecz budowy i odnowy świątyń, prowadził bezpłatne wykłady na różne tematy dla wiernych, zainicjował powstanie kuchni dla bezdomnych, przytułek dla sierot, a także powstaniem bezpłatnego seminarium duchownego dla chłopców z ubogich rodzin.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

ks Karol Józef Fischer - dyrektor muzeum

ks. Stefan Momidłowski - 1905-1949 kustosz muzeum

<http://www.pbp.webd.pl/tkop1/momidlowski2.pdf>

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

x

Kalendarium (historia instytucji)

Muzeum Diecezjalne w Przemyślu zostało utworzone z inicjatywy bpa Józefa Sebastiana Pelczara. Zgodnie z przemową wygłoszoną z okazji objęcia rządów nad diecezją zapowiedział on założenie w stolicy diecezji muzeum dla sztuki kościelnej (1901). Plany te zatwierdzono w czasie Synodu diecezjalnego w 1902 r. Podjęte starania o uzyskanie przez władze diecezji dawnego kościoła jezuickiego wraz z kolegium (użytkowanych jako magazyny), zakończyły się zgodą władz rządowych. Od 1904 r. rozpoczęto gromadzenie funduszy na remont zespołu pojezuickiego. Muzeum wraz z biblioteką, archiwum, drukarnia oraz mieszkaniem ks. Sufragana oraz księży profesorów i emerytów mieścić miały się w d. kolegium - "domu diecezjalnym".

Projektowane muzeum mieścić miało się w salach dawnego oratorium uczniów kolegium jezuickiego przy d. kościele pw. św. Ignacego Loyoli, tam też gromadzono przekazywane dary. W 1905 r. kierownictwo muzeum wystosowało odezwę do duchowieństwa z terenu diecezji o przekazywanie zabytków z terenu diecezji, określając najważniejsze dziedziny, które miały być reprezentowane w zbiorach muzealnych. Były to okazy z dziedziny architektury (modele, projekty, fotografie, kosztorysy); rzeźbiarstwa i stolarstwa (pozostałości starej dekoracji: ołtarze, tryptyki, ambony, chrzcielnice, stalle, klęczniki, pomniki, rzeźby, wyroby z gipsu, fotografie, zdjęcia tablic pamiątkowych); malarstwa (obrazy, miedzioryty, staloryty, drzeworyty, zdjęcia, kopie obrazów); hafciarstwa i tkactwa (ornaty, kapy, dalmatyki, ornaty, wela, palki, opony, makaty, koronki; ich pozostałości i fotografie); brązownictwa (kielichy, monstrancje, puszki, krzyże, relikwiarze, kadzielnice, lichtarze, medale pamiątkowe, stare monety); ślusarstwa (okucia drzwi, szaf, skrzyń, oprawy ksiąg); książki i rozprawy z dziedziny architektury, plastyki, malarstwa i sztuki.

W 1908 r., w czasie synodu zdecydowano o powołaniu komisji diecezjalnej konserwatorsko-artystycznej, której zadaniem była kontrola i opieka nad "starymi dokumentami, dziełami sztuki, zabytkami przeszłości i kościołami". W zakresie zabytków ruchomych komisja miała obowiązek czuwania nad ich "przechowywaniem w całości" lub przekazaniem do muzeum diecezjalnego. W skład powołanej komisji weszli m.in. ks. sufragan Karol Fiszer oraz ks. Stefan Momidłowski. Oficjalne poświęcenie muzeum nastąpiło ostatniego dnia XX synodu diecezjalnego. Początkowa aktywna działalność muzeum znacznie osłabła w kolejnych latach, jednak muzeum funkcjonowało gromadząc zabytki sztuki kościelnej.

Pomimo mniejszego zaangażowania w działalność muzeum kontynuowało ono swoją działalność w dwudziestoleciu międzywojennym. W tym czasie pojawiały się sporadyczne informacje w prasie na temat zakazu sprzedawania zabytkowych dzieł sztuki sakralnej, sugerując przekazywanie ich w depozyt Muzeum diecezjalnego.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Trzon zbiorów stanowiły tkaniny i hafty; w kolekcji znajdowały się również obrazy i rzeźba sakralna, przykłady rzemiosła, utensylia, dokumenty (stare pergaminy, ołtarze, rzeźby, obrazy, przybory liturgiczne, tkaniny, krucyfiksy w tym także z belek tęczowych, "zabytki jakiegokolwiek sztuki".

1905: zegar z krucyfiksem i narzędziami męki pańskiej, srebrny krzyżyk, obrazek Nawrócenie św. Pawła (ks. parał. Jan Jędrzejowski); szarfa Stowarzyszenia św. Józefa w Ameryce, stuy 2 szt. (ks. Leon Kwiatkowski)

1911:

tkaniny (szaty liturgiczne i ich fragmenty, głównie z XVII i XVIII w., ornaty altembasowej i aksamity genueńskie; haftowane (z Biecza, Starego Żmigrodu, Jaślik, Równego, Żołyni, Ołpin); pasy polskie, m.in. firmy Franciszka Maślowskiego, słuckie, jedwabne i złotolite); obrazy (tryptyk z Żurawy z XV w., z Osieku z 1524 r., z Gniewczyny z 1591 r.; obrazy z XVII i XVIII w.; relikwiarz tryptykowy; obrazy włoskie)

rzeźby;

naczynia liturgiczne i utenstylia (tabernakulum drewniane gotyckie, monstrancja i kadzielnica ze Skalnika; kandelabry)

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Piękna Madonna z Bączala Dolnego, koniec XV wieku

Piękna Madonna ze Świącan, 1375

kolekcja portretów barokowych przedstawiająca szlachciców i duchownych

izba szlachecka z dworku księdza Stanisława Orzechowskiego

tapiserie z papieskiej manufaktury San Michele

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zbiory pozyskiwano w czasie inwentaryzacji kościołów diecezji przemyskiej, także w ramach prac komisji diecezjalnej konserwatorsko-artystycznej. Liczne obiekty wycofane z użycia przekazywane były przez zarządców kościołów. Władze diecezjalne zwracały się także z odezwą o ofiarność do kapłanów pracujących w diecezji oraz wiernych.

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

spadkobiercy ks. Stanisława Orzechowskiego; ks. inf. Teofil Łękawski; bp Pelczar;

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1902: 2 sale d. oratorium kolegium jezuickiego, wschodnia nawa kościoła. Na potrzeby muzeum sale podzielono na 3 mniejsze gabinety, zamówiono także szafy i gabloty (fundusze na prace adaptacyjne przekazał ks. inf. Teofil Łękawski).

Wystawy czasowe

x

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

x

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

x

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

x

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

x

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

x

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Odezwa do Wielebn. Duchowieństwa w sprawie odbudowy kościoła pojezuickiego i "domu diecezjalnego", Kronika diecezji przemyskiej. Pismo diecezjalne, 1904, z. 1, s. 17-18
[Krótkie wiadomości], Kronika diecezji przemyskiej. Pismo diecezjalne, 1905, z. 2, s. 69
W sprawie założenia Muzeum diecezjalnego, Kronika diecezji przemyskiej. Pismo diecezjalne, 1905, z. 3, s. 78-81
ks. Stefan Momidłowski, W sprawie założenia Muzeum diecezjalnego, Kronika diecezji przemyskiej. Pismo diecezjalne, 1905, z. 10, s. 307-311

Akta i Statuta Kongregacji Synodalnej czyli Synodu dyecezyjnego 20 odbytego w dniach 25, 26 i 27 sierpnia 1908 r. w Przemyślu pod przewodnictwem Józefa Sebastiana Pelczara biskupa przemyskiego ob. łąć. itd. itd., s. 72-73; 98

W sprawie zabytków sztuki w kościołach, Kronika diecezji przemyskiej, 1910, z. 11, s. 615-616.

Ks. Dr. Stefan Momidlowski, Muzeum Dyecezyjne dla sztuki kościelnej w Przemyślu, Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu za rok 1909-1911. T. 1, s. 69-76

ks. Wojnarowski Marek, *Muzeum Archidiecezjalne im. Św. Józefa Sebastiana Pelczara* [w:] "Przemyskie muzea", Przemyśl [b.d.]

www.muzeum.przemyska.pl

<http://www2.kki.pl/pioint/przemysl/zabytki/koscioly/jezuit/jezuit.html>

Archiwa / zespoły archiwalne / Źródła / inwentarze / księgi gości

x

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

x

Ciekawe cytaty

"Celem Muzeum zabytków sztuki jest przede wszystkim zachowanie tychże zabytków, które nie będąc zgromadzone w jedno miejsce i nie mając odpowiedniej opieki, mogą łatwo ulec zniszczeniu, czy zaginąć. Gromadząc w jedno miejsce większą ilość cennych zabytków sztuki starożytnej. Muzeum należycie urządzone, daje przez to samo obraz rozwoju sztuki i kultury w ogólności lub też w jednym kraju, jest ilustracją dziejów, a osobiwie historii sztuki, rozbudza zamilowanie w tem, co przeszłość miała dobrego i pięknego, wyrabia i podnosi smak artystyczny czyli poczucie piękna.

Te same mają być cele Muzeum diecezjalnego naszego. Chcemy przez jego założenie podnieść u Duchowieństwa, a zwłaszcza wychowanków Seminarium diecezjalnego duchownego zamilowanie w dziejach sztuki kościelnej i smak estetyczny i dojść do tego, by z czasem rządcy kościołów, ilekroć im wypadnie czy nowy kościół budować, czy stary odnawiać, czy jakiś przedmiot do kościoła sprawić, w Muzeum diecezjalnym mogli znaleźć odpowiednie wzory. Zakładając to muzeum, idziemy za przykładem innych biskupów, którzy je już założyli i dobrze urządzili z niemałym pożytkiem dla swoich diecezji". W sprawie założenia Muzeum diecezjalnego, Kronika diecezji, 1905. s. 78

"Po kościołach diecezji tuł się jeszcze wiele przedmiotów artystycznie pięknych, które w kościele prowincjonalnym nie służą już do żadnego użytku, lecz zdane na łaskę lub niełaskę służby kościelnej tułają się gdzieś po strychach lub innych zakątkach, okryte stosami kurzu i rupieci. Wydobyć je z zapomnienia, oczyścić, pokazać, że i u nas przemysł artystyczny stał wysoko, że nie zawsze obrazy bez wartości zdobiły ściany kościołów i ołtarzy, a szmaty i szych fałszywy służyły do obrzędów świętych - oto cel muzeum diecezjalnego. Zbiory bowiem takie będą najsilniejszym dowodem, jak wysoko stała u nas kultura, jak wielką była troska i pieczołowitość o ozdobę domu Bożego",

Momidłowski, W sprawie założenia Muzeum diecezjalnego, Kronika diecezji, 1905. s. 308-309

“Caput XII, De museo dioecetano instituendo.

P. 468. Muzeum dyecezyalne, bardzo skromne w swoich początkach, umieściliśmy w domu dyecezyalnym, pod zarządem Najprz. X. biskupa Sufragana jako dyrektora, a X. prof. Stefana Momidłowskiego, jako kustosza. Uchwała synodalna i odezwa nasza z 15 lutego 1905 (Kron. z mar. 1905 str. 78) nie znalazły dotąd takiego posłuchu, jakby sobie tego życzyć można. Dlatego ponownie wzywamy duchowieństwo nasze, aby biorąc sobie przykład z kleru tarnowskiego, lepiej o tej instytucji pamiętało”, Akta i Statuta Kongregacji Synodalnej, 1908, s. 98

“Namiestnictwo wyznań i oświaty religijnej z dnia 21 maja br. 1.21861 oznajmiło, że w niemieckim muzeum w Berlinie istnieje zamiar stworzenia osobnego oddziału sztuki austriackiej i że z tego powodu należy oczekiwać w najkrótszym czasie przyjazdu do nas wysłanników tej instytucji, delegowanych umyślnie do wykupywania u nas naszych zabytków.

Zwracaj c na to uwagę W. Duchowieństwa, przypominamy że nie wolno ogołacać kościołów naszych z ich zabytków, nie wolno sprzedawać dzieł sztuki, znajdujących się w kościołach”, W sprawie zabytków sztuki w kościołach, Kronika diecezji przemyskiej, 1910, z. 11, s. 615-616.

“Wnet muzeum zaczęło się: zapełniać zbiorami; z wielu skarbców kościelnych, z niejednego strychu zapomnianego wydobyto na jaw rzeczy prawdziwie piękne, które tam opuszczone, nieznane lub zapozane, dzisiaj są ozdobą zbiorów muzealnych. Na odezwę zarządu muzeum, umieszczoną w Kronice dyecezyi przemyskiej, wielu rządców parafil, rozumiejąc doniosłość nowej instytucji, nadesłało zabytki sztuki, w ich kościołach już nieużyteczne, a dla muzeum bardzo pożądane. Zbiory rosły z każdym rokiem tak, że podczas drugiego, względnie dwudziestego synodu, mógł ks. biskup Pelczar dnia 27. sierpnia 1908 roku uroczyście poświęcić muzeum swej dyecezyi wobec zgromadzonych kilkuset kapłanów”, Momidłowski, Muzeum Dyecezyalne, 1911, s. 74

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Ewelina Doiczman

Data sporządzenia karty:

29.11.2018 r.

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	